www.edcbmj.ir e-ISSN: 2345-5284

Education Strategies in Medical Sciences (ESMS)

Journal homepage: www.edcbmj.ir/en e-ISSN: 2345-5284

Baqiyatallah University of Medical Sciences

The Necessity of Education Aesthetic Knowledge: It's Position in the Elementary Sixth Grade Reading Book Curriculum

Isa Barghi [1 *], Javad Mabhouti Dizajyekan [2]

[1] *Educational Sciences, Educational Sciences & Psychology Faculty, Azerbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran*
[2] *Graduate Curriculum student at Azad University of Marand, Marand, Iran.*

**Corresponding author: Isa Barghi, Educational Sciences, Educational Sciences & Psychology Faculty, Azerbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran*
Email: Isabarqi@yahoo.com

Article Info

Keywords: *Education, Aesthetics, Curriculum, Education, Reading book*

Abstract

Introduction: Every person spends eighteen years of his or her life studying in schools and universities in order to be educated in the community. This is not a short time, so we need to plan carefully for this important activity. Our research shows the impact of rich programs and optimal educational and curriculum planning on different age groups of children. If we are to generate healthy people, we must meet the basic needs and needs of the child, including beauty.

Methods: The purpose of this study was to evaluate the aesthetic knowledge education and its place in the sixth grade elementary school book reading curriculum in 2018-2019. The present study is applicable and has been done through content analysis. The volume of the population in the present study is book reading in the sixth grade of elementary school. The whole book was chosen as an example. The data collection tool was a checklist.

Results: Descriptive statistics was used for data analysis and Chi-square and Friedman tests were used for inferential statistics. The results showed that aesthetic knowledge instruction in sixth grade elementary school book reading curriculum was above average and there was a significant difference between the total numbers of aesthetic components observed in sixth grade elementary school curriculum. ($k<0.05$). There was also a significant difference between the observed frequencies of the concepts of knowledge component, skill and aesthetic attitude.

Conclusion: According to the results of the aesthetics, due to the profound impact on human life, it should be considered in the textbooks of the sixth grade reading books, because it helps trainee to accept education more pleasant, more believable, and more acceptable.

Copyright © 2020, Education Strategies in Medical Sciences (ESMS). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی
دوره ۱۳، شماره ۶، ۱۳۹۹
صفحات: ۶۰۸-۶۱۷

ضرورت آموزش دانش زیبایی‌شناختی : جایگاه آن در برنامه درسی کتاب خوانداری پایه ششم ابتدایی

عیسی برقی[۱،*]، جواد مبهوتی دیزجیکان[۲]

[۱] گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران
[۲] برنامه ریزی درسی ، دانشگاه آزاد واحد مرند ، مرند، ایران

*نویسنده مسوول: عیسی برقی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران. ایمیل: isabarqi@yahoo.com

چکیده

مقدمه: هر فرد برای اینکه بتواند ازنظر تحصیلات در جامعه فرد مطرحی باشد، هیجده سال از عمر خود را صرف تحصیل در مدارس و دانشگاه‌ها می‌کند. این زمان، زمان کمی نیست پس باید حتماً برای انجام این فعالیت مهم برنامه‌ریزی دقیقی داشته باشیم. تحقیقات انجام‌شده نشان‌دهنده تأثیر برنامه‌های غنی و برنامه‌ریزی آموزشی و درسی مطلوب؛ بر گروه‌های سنی مختلف کودکان است. اگر بخواهیم افرادی سالم به بار بیاوریم باید احتیاجات و نیازهای عمده کودک ازجمله زیبایی را تأمین کنیم.

روش‌ها: این پژوهش باهدف ضرورت آموزش دانش زیبایی‌شناختی و جایگاه آن در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی در سال ۱۳۹۶-۱۳۹۷ انجام گرفته است. تحقیق حاضر کاربردی بوده و از طریق تحلیل محتوا انجام شده است. حجم جامعه در پژوهش حاضر کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی می‌باشد. که کل کتاب به‌عنوان نمونه انتخاب‌شده است. ابزار گردآوری داده‌ها چک‌لیست می‌باشد

یافته‌ها: برای تجزیه‌وتحلیل اطلاعات از آمار توصیفی بهره گرفته‌شده و در سطح آمار استنباطی از آزمون خی دو و آزمون فریدمن استفاده شده است. نتایج بدست آمده نشان دادند آموزش دانش زیبایی شناختی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی بالاتر از حد متوسط انعکاس یافته است و بین مجموع فراوانی‌های مشاهده شده مربوط به مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی تفاوت معنی‌داری ($k<۰/۰۵$) وجود دارد. همچنین بین فراوانی‌های مشاهده شده مربوط به مفاهیم مؤلفه دانش ، مهارت و نگرش زیبایی شناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج به دست آمده زیبایی شناسی با توجه به تاثیر عمیق و ژرفی که در زندگی انسانها دارد باید در کتب درسی به خصوص کتاب خوانداری پایه ششم مورد توجه قرار گیرد چرا که باعث می شود تا اجابت و پذیرش تعلیم و تربیت از سوی متربی، دلنشین تر، باورپذیرتر و پذیرفتنی تر شود.

واژگان کلیدی: آموزش، زیبایی شناسی، برنامه درسی، تحلیل محتوا، کتاب خوانداری

مقدمه

امروزه زیباشناسی(Aesthetics) در دوره دبستان بیش از گذشته موردنظر است. تحقیقات انجام‌شده در سال‌های اخیر نشان دهنده تأثیر برنامه‌های غنی و برنامه‌ریزی آموزشی و درسی مطلوب؛ بر گروه‌های سنی مختلف کودکان است. مهم‌تر اینکه نتایج تحقیقات مؤید سرمایه‌گذاری بیشتر برای آموزش بهتر و برنامه‌های کیفی در این دوره؛ به علت کسب موفقیت‌های بیشتر کودکان در سال‌های تحصیلی بعد از گذراندن دوره دبستان است. آموزش‌وپرورش دبستان از طریق غنی‌سازی محیطی(Environmental Enrichment) ؛ کودکان را قادر می‌سازد که به کسب تجارب ادراکی و ذهنی(Perceptual and subjective experiences) جدیدی که احتمالاً در محیط معمول خانواده برای آنان امکان‌پذیر نیست بپردازند[۱] .

تحقیقات روانشناسی(Psychological Research) کودک نشان داده است که اگر بخواهیم افرادی سالم به بار بیاوریم باید احتیاجات و نیازهای عمده کودک ازجمله زیبایی را تأمین کنیم[۲] .در سند راهبردی تحول نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران به‌طور مستقیم به لزوم تربیت درک زیبایی و تأثیر آن در دانش‌آموزان برای حفظ و تعالی میراث فرهنگی اشاره‌شده است. در بخشی از این سند می‌نویسد: "دانش‌آموزان قدرشناسی و درک زیبا شناسانه آفرینش الهی و مصنوعات هنرمندانه بشری، درک مفاهیم فرهنگی و میان‌فرهنگی و بهره‌گیری از قدرت تخیل، توانمندی‌های لازم را به دست می‌آورند و برای حفظ و تعالی میراث فرهنگی، تمدنی و هنری در سطح ملی و جهانی بر اساس نظام معیار اسلامی می‌کوشند .

لازم به ذکر است که تجربه زیبایی شناختی کودکان به طرق گوناگون شکل می‌گیرد[۳]. زیبایی طبیعت، ریتم و تصویر ذهنی که موسیقی دارد، شعر سرایی و موارد زیادی از این دست به پدید آیی درک هنری در کودکان کمک می‌کند. شناخت کیفیت هنری خاص افراد مستعد برای درک هنری نیست؛ چنین شناختی به‌صورت طبیعی برای هر فردی قابل تجربه است [۴]. دخالت بزرگسالان، معلم، والدین، مربیان و... برای پرورش درک هنری و زیبایی شناختی در کودکان و نوجوانان مستلزم یک برنامه(Program) حساب شده است. کودکان در هرزمانی آمادگی توجه به آثار هنری یا پدیدآوری یک اثر هنری را ندارند[۵].

برنامه پرورش زیبایی شناختی باید به‌گونه‌ای تنظیم شود که در چارچوب برنامه تدوین‌شده، کودکان با لذت و کشش ویژه‌ای با دو چشم خود و با چشم عقلشان از دیدن آثار هنری بهره بگیرند و برای آفریدن اثر هنری برانگیخته شوند. اصل مهم دیگر در برنامه‌ریزی پرورش زیبایی شناختی در کودکان، ایجاد تغییر نگرش(Attitude) و برداشت نسبت به درک و آفرینش هنری و زیبایی شناختی آنان است[۶].

طبیعی است که کودکان پیکاسو، ون گوک، رون، موتزارت و... نیستند. تشخیص صدای فلوت در میان صدای سازهای ارکستر، درک تباین و هماهنگی رنگ در یک تابلوی نقاشی، اثرپذیری از خطوط در یک طرح خطی و... شاخص‌هایی از درک هنری و زیبایی شناختی کودکان به شمار می‌آیند. ایجاد زمینه برای آفرینش اثر هنری هم به بسط اندیشه کودک یاری می‌رساند و هم بر درک زیبایی شناختی او اثر می‌گذارد. برای داوری درباره کارهای هنری کودکان نباید از منطق بزرگسالی بهره گرفت [۷].

اسحاق نیا عوامل زیادی را در زیبا شناسی مورد مطالعه قرار داده است. با عنایت به اینکه کسب علوم و فنون جدید درسایهٔ بهره‌گیری از روش‌های نوین آموزشی(New Educational Methods) امکان‌پذیر است و معلم در جهت دستیابی به این هدف نقش اساسی را به عهده دارد لذا تحلیل کتاب‌های درسی وکشف نیازها و عوامل ایجادکنندهٔ انگیزه‌های فراگیران می‌تواند در اثربخشی تربیت زیباشناختی مؤثر واقع شود. تغییرات نسبتاً پایدار که پس از برنامه‌ریزی و تدریس درس خوانداری از دانش آموزان انتظار می‌رود اهداف درس خوانداری نامیده می‌شود. این اهداف در سند تحول نوشته‌شده است [۸].

دانش آموزان در فرایند تربیت زیباشناختی یاد می‌گیرند که چگونه با طبیعت با خود و با دیگران ارتباط برقرار کنند و بر این درس زندگی کنند. بدین طریق آنان ظرفیت‌های وجودی خود را می‌شناسند توانایی‌های خود را بروز می‌دهند اعتمادبه‌نفس پیدا می‌کند و خود را باور می‌نمایند. اهداف تربیت زیباشناختی در سه حیطه‌ی دانش و مهارت و نگرش به شرح زیر تبیین شده است. مؤلفه‌های دانش زیباشناختی عبارت‌اند از [۹]:

۱- سطح دانش(Knowledge)

۲- اهداف حوزه‌ی مهارت(Skill)

۳-سطح نگرش(Attitude)

زیبایی شناسی عقل و تخیل و تمایلات عالی انسان را تحریک می‌کند و لذت و انبساط پدید می‌آورد. زیبایی شناسی یکی از پنج بخش فلسفه در کنار معرفت شناسی، هستی شناسی، منطق و اخلاق است. [۱۰] .

لوینسون زیبایی شناسی را آن شعبه‌ای از فلسفه می‌داند که به پژوهش مفهومی و نظری درزمینه‌ی هنر و تجربه زیبایی شناسی اختصاص دارد. بدین ترتیب اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر از چند جنبه قابل بحث و بررسی می‌باشد اول اینکه همه کودکان استعداد درک زیبایی را دارند؛ اگرچه ممکن است ازنظر میزان دارا بودن قدرت زیبایی متفاوت باشند هر چه دانش و تجربه کودکان بیشتر

باشد؛ پایه و مبنای کوشش‌های خلاق آن‌ها کیفی‌تر است یک محیط برانگیزنده و ترغیب‌کننده می‌تواند در افزایش درک زیبایی کودکان سهم مؤثرتری داشته باشد[۱۱].

برعکس فضای محدود و مستبدانه و خشک در مدرسه تربیت زیبا شناختی را در کودکان کاهش می‌دهد تحقیقاتی که در کشورهای مختلف درباره زیباشناسی و زیبا آموزی صورت گرفته است نشان می‌دهد که آموزش زیبایی از طریق کتاب‌های درسی تأثیر بهتری بر رشد روانی و ذهنی و شخصیت کودک دارد. درنتیجه گرایش به سمت تربیت زیباشناختی در برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی دبستان در همه‌جا اولویت پیداکرده است. دانش و اطلاعات هنری از طریق انجام بحث‌های کوتاه و تجربیات چند حسی معرفی می‌شوند. این معرفی برای کودکان فرصت‌هایی فراهم آورد تا به نتایج کارهای هنری خود انسجام ببخشد.

پژوهشگر با توجه به مطالعه خود در آموزش‌وپرورش به این نتیجه رسیده است که زیبایی‌شناختی در برنامه درسی خوانداری کارایی لازم را ندارد. دانش آموزان زیباشناس تربیت نمی‌شوند و زیباشناسی را فرانگرفته‌اند. از کلاس‌های خوانداری لذت نمی‌برند. زیبایی که از مهم‌ترین هدف کودکان برای دوران دبستان هست بهره نبرده‌اند. با عنایت به مطالعات اسحاق نیا[۱۲] تربیت زیباشناختی در درس خوانداری دارای مشکلات عمده و مهمی است. معلمان دوره ابتدایی با شیوه‌های تربیت زیباشناختی آشنا نیستند. اهداف زیباشناختی در درس خوانداری در سند تحول به‌خوبی تدوین‌شده ولی تألیف کتب درسی متناسب با اهداف سند تحول نیست. اولیا مدرسه همکاری مطلوبی با معلمان ندارند. با عنایت به موارد فوق این سؤال مطرح می‌شود که ضرورت آموزش دانش زیبایی‌شناختی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی تا چه اندازه هست؟

روش ها

این تحقیق بر اساس تقسیم‌بندی برحسب هدف، از نوع تحقیق و توسعه (کاربردی) می‌باشد. بر اساس نوع تحقیق توصیفی، از نوع تحلیل محتوا(content analysis) می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر تمام صفحات کتاب خوانداری ششم دوره ابتدایی است که متن نوشتاری و تصاویر و پرسش‌های متن موردبررسی قرارگرفته است. به‌منظور دستیابی به نتایج قابل اعتماد، از جامعه موردنظر به شیوه سرشمار نمونه‌برداری شده است و همه کتاب ششم خوانداری به‌عنوان نمونه انتخاب شده است. ابزار تحقیق در تحقیق‌های تحلیل محتوا، چک لیست می‌باشد. در این تحقیق سعی شده است مؤلفه‌های زیبایی‌شناختی با توجه به چک لیست، در تمام صفحات کتاب خوانداری ششم دوره ابتدایی بررسی شود. مؤلفه‌های اصلی این پژوهش شامل مؤلفه دانش، مهارت و نگرش می‌باشد.

برای تحلیل محتوای کتاب از روش رمزگذاری و کلیدواژه‌ها استفاده شده است. برای تجزیه‌وتحلیل اطلاعات از آمار توصیفی بهره گرفته‌شده است در سطح آمار استنباطی از آزمون خی دو و آزمون فریدمن(Friedman test) استفاده شده است.

یافته ها

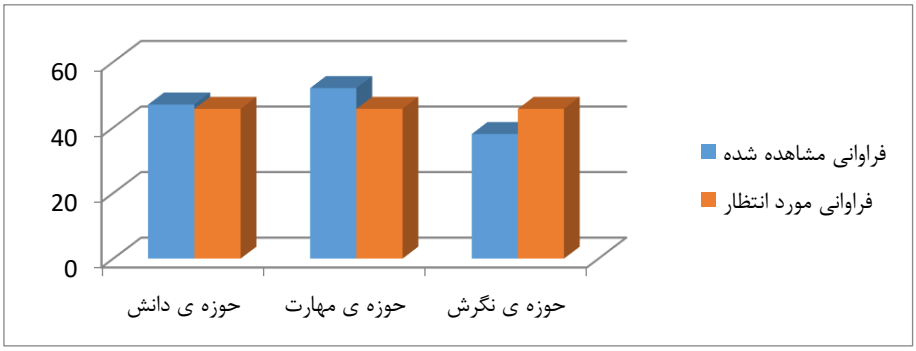
فرضیه اول:

بین مجموع فراوانی‌های مشاهده‌شده مربوط به مفاهیم توجه به زیبایی‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

برای بررسی این فرضیه از آزمون خی دو استفاده‌شده است.(جدول۱-نمودار۱)

جدول ۱. فراوانی‌های مورد مشاهده و مورد انتظار مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم

	فراوانی مشاهده شده	فراوانی مورد انتظار	تفاضل
حوزه‌ی دانش	۴۷	۴۵.۶۷	۱.۳۳
حوزه‌ی مهارت	۵۲	۴۵.۶۷	۶.۳۳
حوزه‌ی نگرش	۳۸	۴۵.۶۷	-۷.۶۷
جمع	۱۳۷		

نمودار ۱. نمودار فراوانی مشاهده شده و مورد انتظار زیبایی شناسی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی

جهت تعیین معنی‌دار بودن تفاوت‌های موجود در بین مؤلفه‌های مشاهده شده و مورد انتظار از آزمون مجذور کای (خی دو) استفاده شد که نتایج حاصل به صورت جدول زیر می‌باشد.

سپس با استفاده از فرمول مجذور کای به آزمون معنادار بودن تفاوت ازنظر مفاهیم مرتبط به زیبایی‌شناسی پرداخته شد.(جدول۲)

بر اساس نتایج حاصل در جدول فوق، قابل‌مشاهده است که مقدار مجذور کای برابر با مقدار ۲۱۶.۳۴۱ می‌باشد، همچنین K سطح معنی‌داری مقدار ۰/۰۰۰ را نشان می‌دهد که کمتر از مقدار ۰/۰۵ می‌باشد، و می‌توان بیان داشت که: بین مجموع فراوانی‌های مشاهده‌شده مربوط به مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

آزمون فریدمن(Friedman test)

برای تعیین میانگین رتبه‌ای مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی و اولویت دادن به موضوعات مورد بررسی از آزمون فریدمن بهره گرفته شد.(جدول۳)

بر اساس نتایج قابل مشاهده در جدول فوق، حوزه‌ی دانش با میانگین رتبه‌ای ۲.۳۱ بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده است؛ همچنین دیگر مؤلفه‌ها به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

بر اساس نتایج جدول فوق با توجه به اینکه مقدار معنی‌داری کسب‌شده (۰/۰۰۰) کمتر از مقدار ۰/۰۵ می‌باشد؛ بنابراین آزمون فریدمن صورت پذیرفته که بیانگر اختلاف میانگین رتبه‌ای بین مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی می‌باشد معنی‌دار است. (جدول۴)

فرضیه دوم:

بین مجموع فراوانی‌های مشاهده‌شده مربوط به مفاهیم توجه با دانش زیبایی‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

برای بررسی این فرضیه از آزمون خی دو استفاده شده است.(جدول۵)

جهت تعیین معنی‌دار بودن تفاوت‌های موجود در بین مؤلفه‌های مشاهده‌شده و مورد انتظار از آزمون مجذور کای (خی دو) استفاده شد که نتایج حاصل به صورت جدول زیر می‌باشد.

جدول ۲. نتایج حاصل از آزمون خی دو خروجی *spss*

خی دو	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۲۱۶.۳۴۱	۲	۰/۰۰۰

جدول ۳. نتایج حاصل از رتبه‌بندی

مؤلفه‌های سبک زندگی تمدن ساز اسلامی ایرانی پیشرفت	میانگین رتبه‌ای
حوزه‌ی دانش	۲.۳۱
حوزه‌ی مهارت	۲.۰۹
حوزه‌ی نگرش	۱.۸۸

جدول ۴. نتایج حاصل از آزمون فریدمن

۳	فراوانی
۱۸.۶۳	خی دو
۲	درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معنی‌داری

جدول ۵. فراوانی‌های مورد مشاهده و مورد انتظار مؤلفه‌های دانش زیبایی‌شناسی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم

	فراوانی مشاهده‌شده	فراوانی مورد انتظار	تفاضل
آشنایی با خلقت (طبیعت) به‌عنوان منبع الهام آفرینش‌های هنری	۱۳	۱۱.۷۵	۱.۲۵
آشنایی با رشته‌های هنری	۹	۱۱.۷۵	-۲.۷۵
آشنایی مقدماتی با ابزار و مواد هریک از رشته‌های هنری	۱۲	۱۱.۷۵	۰.۲۵
آشنایی با میراث فرهنگی و هنری ایران	۱۳	۱۱.۷۵	۱.۲۵
جمع	۴۷		

جدول ۶. نتایج حاصل از آزمون خی دو خروجی spss

خی دو	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۲۰۹.۱۸۸	۳	۰/۰۰۰

بر اساس نتایج حاصل در جدول فوق، قابل‌مشاهده است که مقدار مجذور کای برابر با مقدار ۲۰۹.۱۸۸ می‌باشد، همچنین K سطح معنی‌داری مقدار ۰/۰۰۰ را نشان می‌دهد که کمتر از مقدار ۰/۰۵ می‌باشدو می‌توان بیان داشت که: بین مجموع فراوانی‌های مشاهده‌شده مربوط به مؤلفه‌های دانش زیبایی‌شناسی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. (جدول۶)

فرضیه سوم:

بین مجموع فراوانی‌های مشاهده‌شده مربوط به مفاهیم توجه بامهارت زیبایی‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

برای بررسی این فرضیه از آزمون خی دو استفاده‌شده است.(جدول۷)

جهت تعیین معنی‌دار بودن تفاوت‌های موجود در بین مؤلفه‌های مشاهده‌شده و مورد انتظار از آزمون مجذور کای (خی دو) استفاده شد که نتایج حاصل به‌صورت جدول زیر می‌باشد.

بر اساس نتایج حاصل در جدول فوق، قابل‌مشاهده است که مقدار مجذور کای برابر با مقدار ۲۸۳.۰۵۵ می‌باشد، همچنین K سطح معنی‌داری مقدار ۰/۰۰۰ را نشان می‌دهد که کمتر از مقدار ۰/۰۵ می‌باشد، و می‌توان بیان داشت که: بین مجموع فراوانی‌های مشاهده‌شده مربوط به مؤلفه‌های مهارت زیبایی‌شناسی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. (جدول۸)

فرضیه چهارم:

بین مجموع فراوانی‌های مشاهده‌شده مربوط به مفاهیم توجه با نگرش زیبایی‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

برای بررسی این فرضیه از آزمون خی دو استفاده‌شده است.(جدول۹)

جهت تعیین معنی‌دار بودن تفاوت‌های موجود در بین مؤلفه‌های مشاهده‌شده و مورد انتظار از آزمون مجذور کای (خی دو) استفاده شد که نتایج حاصل به‌صورت جدول ۱۰ می‌باشد.

جدول ۷. فراوانی‌های مورد مشاهده و مورد انتظار مؤلفه‌های مهارت زیبایی‌شناسی در برنامه درسی کتاب خوانداری

	فراوانی مشاهده‌شده	فراوانی مورد انتظار	تفاضل
توسعه مهارت‌های حسی	۴	۸.۶۷	-۴.۶۷
توسعه مهارت‌های گفتاری	۷	۸.۶۷	-۱.۶۷
توسعه مهارت‌های حرکتی برای کاربرد مواد، ابزار و فنون ساده هنری	۳	۸.۶۷	-۵.۶۷
توسعه قابلیت‌های تفکر	۱۴	۸.۶۷	۵.۳۳
توانایی بیان افکار و احساسات در رشته‌های هنری	۲	۸.۶۷	-۶.۶۷
توسعه مهارت‌های اجتماعی	۲۲	۸.۶۷	۱۳.۳۳
جمع	۵۲		

جدول ۸. نتایج حاصل از آزمون خی دو خروجی spss

خی دو	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۲۸۳.۰۵۵	۵	۰/۰۰۰

جدول ۹. فراوانی‌های مورد مشاهده و مورد انتظار مؤلفه‌های نگرش زیبایی‌شناسی در برنامه درسی کتاب خوانداری

	فراوانی مشاهده‌شده	فراوانی مورد انتظار	تفاضل
توجه به زیبایی‌ها و پرورش حس زیبایی‌شناسی	۵	۶.۳	-۱.۳
تمایل به ابراز افکار و احساسات در رشته‌های مختلف هنری	۷	۶.۳	۰.۷
توجه به توانایی‌های خود و کسب اعتمادبه‌نفس	۱۰	۶.۳	۳.۷
علاقه به کاوشگری و کسب تجربه در رشته‌های مختلف هنری	۲	۶.۳	-۴.۳
توجه به حفظ آثار هنری و میراث فرهنگی	۵	۶.۳	-۱.۳
تمایل به برقراری ارتباط و مشارکت در فعالیت‌های گروهی	۹	۶.۳	۲.۷
جمع	۳۸		

جدول ۱۰. نتایج حاصل از آزمون خی دو خروجی spss

خی دو	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۲۲۷.۶۳۱	۵	۰/۰۰۰

بر اساس نتایج حاصل در جدول فوق، قابل‌مشاهده است که مقدار مجذور کای برابر با مقدار ۲۲۷.۶۳۱ می‌باشد، همچنین K سطح معنی‌داری مقدار ۰/۰۰۰ را نشان می‌دهد که کمتر از مقدار ۰/۰۵ می‌باشد، و می‌توان بیان داشت که: بین مجموع فراوانی‌های مشاهده‌شده مربوط به مؤلفه‌های نگرش زیبایی‌شناسی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی تفاوت

معنی‌داری وجود دارد. (جدول۱۰)

بنابر این:

۱- در میان فراوانی‌های مربوط به مفاهیم توجه به زیبایی‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۲- در میان فراوانی‌های مربوط به مفاهیم مؤلفه دانش زیبایی‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۳- در میان فراوانی‌های مربوط به مفاهیم مؤلفه مهارت زیبایی‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۴- در میان فراوانی‌های مربوط به مفاهیم مؤلفه نگرش زیبایی‌شناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

بحث

نتایج بدست آمده نشان دادند که آموزش دانش زیبایی شناختی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی بالاتر از حد متوسط انعکاس یافته است و بین مجموع فراوانی‌های مشاهده شده مربوط به مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی در برنامه درسی کتاب خوانداری در پایه ششم دوره ابتدایی تفاوت معنی‌داری (k<۰/۰۵) وجود دارد. همچنین بین فراوانی‌های مشاهده شده مربوط به مفاهیم مؤلفه دانش ، مهارت و نگرش زیبایی شناسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

در همین راستا علی پور[۱۳] (۱۳۹۵) در مطالعه خود با عنوان تاثیر آموزش زیبایی شناختی بر توانمند سازی کودکان به این نتیجه رسیده است که آموزش زیبایی شناختی موجب تواناساختن کودکان و نوجوانان به بیان ادراکات، احساسات، و ایده ها خود از راه شکل دهی تأملی رسانه هایی، نظیر: نقاشی(Painting)، سفال(Pottery)، نگارش(Writing)، موسیقی(Music)، و حرکات بدنی(movements) بوده و رابطه بین آموزش زیبایی و توانمند سازی، رابطه مستقیم و معنا دار است.

صبح خیز[۱۴] (۱۳۹۵) در مطالعه خود با عنوان میزان انعکاس زیبا شناختی در کتاب های درسی دوره ابتدایی به این نتیجه رسیده است که هر درسی باید نیاز های فرهنگی شفّافی رابرآورده کند. زیبا شناختی ادراک و اشتراک فرهنگ(Culture) را ارتقا می دهند. زیبا شناختی مهارت های اجتماعی را ارتقاء داده و پذیرش تفاوت ها را مقدور می سازند. هنرها وحدت و هماهنگی را ارتقا میدهند. مهارت های شناختی وادراکی را ارتقا می دهند. هنرها چونان محملی برای پرورش هویت فرهنگی و آزادی بیان یادگیرندگان عمل می کنند.

اعلایی[۶] (۱۳۹۴) در مطالعه خود با عنوان اهمیت توجه به زیبا شناختی در کتب درسی به این نتیجه رسیده است که که هدف آموزش زیبایی شناسی به جز رشد شخصی و توسعه انسانی با برنامه های تربیتی، اجتماعی و سیاسی کلانی هم در پیوندی مستقیم است. یک سر خط آموزش زیبایی شناختی، در ارتباط نزدیک با یاری جستن از هنر برای رقابت پذیر کردن بین المللی نیروی کار در جهان توسعهٔ مبتنی بر دانش است.

قنبری[۵] (۱۳۹۳) در مطالعه خود با عنوان کتاب های درسی و تربیت زیبا شناختی به این نتیجه رسیده است که بهتر است، زیبا شناختی وارد دنیای بازی نمره ها نشود. آلودن زیبا شناختی با ارزشیابی های کمی(Quantitative evaluation) سبب می شود زیبا شناختی و دروس زیبایی شناسی به جای آن که روح افزا و خلاقیت زا باشند به زوال اندیشه و احساس می انجامند

سعیدی[۱۵] (۱۳۹۳) در مطالعه خود با عنوان بررسی تاثیر زیبا شناختی بر کودکان به این نتیجه رسیده است که یادگیری زیبایی شناسانه، به معنای پیوند زدن اندیشه و احساس است. از طریق زیبایی شناختی ، افکار و احساسات ابراز می شوند. تصویر و یادمانی که مردمان هر شهر و دیاری می سازند، برای آن است که احساساتشان را نسبت به زندگی نشان دهند. زیبایی شناختی حائز اهمیت است، چون راه ژرف اندیشی و فهم عمیق را هموار می سازد. همه کودکان نمی توانند هنرمندان بزرگی شوند، ولی می توانند حس زیبایی شناسی را در خود پرورش دهند و ارزش هنر را بدانند.

شلایر(Shalayer) [۹] (۲۰۱۵) در مطالعه خود با عنوان بررسی تاثیر مطالب درسی بر تربیت زیبا شناختی به کودکان به این نتیجه رسیده است که کودکان از بحث درباره هنر و تولید هنری لذت می برند. آثار هنری تأثیر چشمگیری بر کودکان دارند. دانش آموزان در بسیاری از موارد پس از شنیدن یک داستان برانگیزنده، اغلب می کوشند خود را به جای شخصیت های داستان قرار داده و به ایفای نقش آنها بپردازند. گاه، دانش آموزان برانگیخته می شوند یک داستان را به صورت نقاشی بیان کنند و زمانی، آنان ترغیب می شوند بر اساس فضای حاکم بر داستان اقدام به تولید ریتم کنند. ایجاد و پرورش حساسیت زیبایی شناختی در کودکان آثار و مزایای بسیار مطلوبی برای آنان دارد.

برتون(Berton) [۳] (۲۰۱۴) در مطالعه خود به اهمیت تربیت زیباشناختی در کتاب های درسی پرداخته است.برتون معتقد است که دانش آموزان باید دریافتی آگاهانه از هنرها را پی ریزی کنند. آموزش زیبایی شناختی در کنار پرورش ادراک و حساسیت هنر، به پرورش برخی ویژگی های شخصیتی معینی، نظیر خلاقیت، تخیل، اعتماد به نفس، پشتکار و روح نقاد می پردازد.

سرجین(Serjine) [۱۱] (۲۰۱۴) در مطالعه خود دردانشگاه کلمبیا با عنوان تربیت زیبا شناختی در کودکان و نوجوانان بر روی بیش از ۲۰۰۰ کودک نشان داد که کسانی که فراگیرندگان هنر هستند در تفکّر خلاّق، خودشناسی، حل مسئله، ابراز وجود، خطرپذیری و همیاری بسیار بهتر از کودکانی بودند که چنین یادگیری هایی را نداشتند.

سیکیس(Sikise)[۲] (۲۰۱۲) در مطالعه خود به به بیان ضرورت آموزش زیبا شناختی و تربیت زیبا شناختی پرداخته است. پژوهشگر بیان می کند، همه دانش آموزان باید زبان هنر را بیاموزند تا به زندگی هایشان معنا دهند. انتظار بر آن است که دانش آموزان بتوانند تجارب انسانی را به بیان هنری تبدیل کنندو از محصول هنری خود و دیگران به منظور ساخت معنا بهره بجویند.

هالورسون(Halorson) [۱۰] (۲۰۱۰) در مطالعه خود با عنوان فراتحلیل تربیت زیبا شناختی کودکان به این نتیجه رسیده است که ضریب تاثیر مثبت و معنا دار است. مطالعات ایشان حاکی از آن است که، آموزش زیبایی شناختی در دوره ابتدایی بر پدیدآیی و تقویت بنیه هنری و زیبایی شناختی کودکان و نوجوانان اثرگذار است. پژوهشگر در یافته های خود به این نتیجه رسیده است که، فرایندهای تبدیل روایت ها به نمایش اثر قابل توجهی بر شکل گیری بنیه های مثبت دارد.

رویز(Roise)[۴] (۲۰۰۴) در پژوهش خود با عنوان بررسی تاثیر آموزش زیبایی شناختی از طریق کتاب های درسی بر سلامت روانی فراگیران به این نتیجه رسیده است که آموزش هنرها، اثرات مثبت بر زمینه هایِ انسجام اجتماعی، سلامت و رفاه، تربیت و یادگیری داشته است. به سخن دیگر، تربیت زیبا شناختی سبب شده است، به میزان قابل توجهی، آموخته های نظری و مهارتی به دنیای کار انتقال داده شود. هنرهای زیبا فرآیند یادگیری را ارتقا می دهند. دستگاه هایی که زیبا شناختی را پرورش می دهد، شامل دستگاه های درهم تنیده حسّی، عاطفی، شناختی، احساسی وتوانایی های حرکتی می شوند.

بنابراین تربیت زیبایی‌شناختی از هر شخص یک انسان می‌سازد، انسانی که تمام مواهب زندگی را در اختیار دارد، اما ذره‌ای ازآنچه حکم عقل ایجاب می‌کند تخطی نمی‌ورزد. این‌گونه تعلیم و تربیت، به خاطر ساختن انسان‌های آزاد، از ضروریات است؛ انسان‌هایی که فرامین این حاکم (عقل) را چنان جذب کرده‌اند که به‌صورت طبیعت ثانوی آن‌ها درآورده است .برخلاف نقش متعالی‌ای که شیلر برای زیبایی‌شناسی قائل بود، هربرت اسپنسر مربی بریتانیایی قرن نوزدهم در کتاب «تربیت: عقلانی، اخلاقی و جسمانی»، هنر را در زیر پنج سطح برنامه درسی مدارس قرار داده است: تعلیم و تربیت برای صیانت انسان، تعلیم و تربیت برای تأمین نیازمندی‌های زندگی انسان، تعلیم و تربیت برای تأدیب و منضبط سازی بچه‌ها، تعلیم و تربیت برای حفظ روابط اجتماعی و سیاسی، تعلیم و تربیت برای اوقات فراغت. درحالی‌که او به اهمیت هنر به‌عنوان بخشی از اوقات فراغت زندگی انسان اذعان داشت، اظهار می‌کرد که آن‌ها (هنرها) باید تنها بخش مربوط به اوقات فراغت تعلیم و تربیت را اشغال کنند.

دستاوردها، هنرهای زیبا، ادبیات مربوط به زیبایی‌شناسی، و تمام چیزهایی که به نظر ما یک تمدن شکوفا را می‌سازند، باید کاملاً وابسته به دانش و انضباطی باشند که تمدن در آن‌ها قرار می‌گیرد. آن‌ها همان‌طور که بخش فراغت زندگی خود را به خود اختصاص می‌دهند باید بخش اوقات فراغت تعلیم و تربیت را نیز به خود اختصاص دهند.

نتیجه گیری

زیبایی‌شناسی قابلیتی است برای درک بهتر ادراکات. هدف زیباشناسی توضیح چیستی زیبایی و نحوه درک ما از آن و نیز تحلیل سطوح و گونه های آن است. همچنین شاید توصیه برای زیبا سازی هم بتواند جزء مباحث آن قلمداد شود. فیلسوفان و هنرمندان از ابتدای تاریخ بر سر زیبایی اختلاف نظر داشتند به صورتی که افلاطون زیبایی را هماهنگی اجزا با کل می‌دانست. تجربه زیبا شناختی تجربه‌ای خوشایند و مطلوب است که به زندگی ارزش و معنا می‌بخشد. این تجربه مبتنی بر تعمقی نشأت گرفته از درون موجود زنده است که سبب می‌شود او محیطش را بهتر درک کند؛ تجربه‌ای که در بین همه مردم و در هر زمانی مستلزم تمرکز بر برخی از جنبه‌های محیط اطراف و شاید درون است.

به طور کلی، هدف از تربیت زیبایی شناختی پرورش تجربیات زیبایی شناختی است. به معنای وسیع کلمه، تجربیات زیبایی شناختی به عنصر لذت در هر تجربه انسانی اشاره دارد. بنابراین، تمامی اشکال تعلیم و تربیت می توانند جنبه های گوناگون تربیت زیبایی شناختی محسوب شوند. به معنای دقیق تر و روشن تر، تجربیات زیبایی شناختی، تجربیاتی هستند که با آنچه عموما آثار هنری تلّقی می شود، ارتباط دارند. بنابراین، زیبایی شناسی به عنوان یک حوزه مطالعاتی با شماری از فعالیت ها مرتبط است. اولاً، زیبایی شناسی به فعالیت های آمیخته با مهارت هایی که برای خلق آثار هنری ضروری است، باز می گردد. ثانیا، به راه ها و وسایل تأمّل در آثار هنری تأکید می کند. ثالثا، مستلزم درک آثار هنری است. لذا تربیت زیبایی شناختی با انتقال مهارت ها، آمادگی برای تأمل و پرروش قوه درک آثار هنری ارتباط دارد با توجه به اهداف تربیت زیبایی شناختی، یک مطالعه ملّی در زمینه آموزش هنرها موارد ذیل را به عنوان اهداف تربیت هنری پذیرفته است: تمایز بهتر مصرف کنندگان هنر؛ تولید کنندگان یا اجرا کنندگان بهتر؛ فراگیران بهتر؛ انسان های هماهنگ تر یا بهتر؛ یک اجتماع یا جامعه بهتر؛

تربیت زیبایی شناختی، با کمک کردن به دانش آموزان در خلق آثار هنری، یا هنرمندانه عمل کردن، به تربیت هنرمند می پردازد. در این نوع تربیت بر عمل کردن تأکید می شود. اعتقاد عمومی بر این است که هنرمند بودن یک امر ذاتی است و نه اکتسابی. شاید بهتر باشد که این را تربیت هنری بنامیم و نه تربیت زیبایی شناختی. تمام نهادهای تربیتی باید کسانی را که دارای این استعدادهای خاص هستند تشویق کنند.

در جامعه ما این نوع تعلیم و تربیت به صورت یک حوزه نسبتا تخصصی کارآموزی، همراه با آموزش های ابتدایی توسط معلمان و مدارس خصوصی، و نیز کارآموزی پیشرفته تر در مدارس ومؤسسات خصوصی درآمده است.

بهترین کاری که نهادهای آموزشی برای تولید هنرمندان آینده می توانند انجام دهند این است که خلاقیت های هنری را در تولید و اجرای هنر پرورش دهند.

زیبایی دارای معانی و مفاهیم متفاوت ومتنوعی است ولی با شناخت عناصر تشکیل دهنده آن وجود هنر و مهارت های خلاقانه در مسیر تغییر برنامه بسیار حائز اهمیت بوده و وجود تعامل وتعادل در بهره گیری از شیوه های هنری می تواند فرد یادگیرنده و محیط یادگیری را دلپذیر و احساسات پاک و جایگاه والای انسانی را از حاشیه به متن اصلی آورده و به سمت کمال مطلوب راهنمایی نماید.

لذا با توجه به پژوهش حاضر و اهمیت و ضرورت آموزش زیبایی شناختی به خصوص از دوران کودکی ، اهمیت پرداختن به این اصل مهم قابل توجه می باشد و چون تمامی کودکان زیر نظر نظام آموزشی کشور تحت تعلیم و تربیت قرار می گیرند بهترین مکان برای پرداختن به این موضوع کتب درسی مدارس می باشد.

با عنایت به مباحث ذکر شده زیبایی شناسی با توجه به تاثیر عمیق و ژرفی که در زندگی انسانها دارد باید در کتب درسی یه خصوص کتاب خوانداری پایه ششم مورد توجه قرار گیرد چرا که باعث می شود تا اجابت و پذیرش تعلیم و تربیت از سوی متربی، دلنشین تر، باورپذیرتر و پذیرفتنی تر شود.

محدودیت‌های تحقیق

-یکی از مشکلات موجود در پژوهش از نوع تحلیل محتوا حجم زیاد نمونه موردمطالعه است که این پژوهش هم از آن مستثنی نیست. در این پژوهش کل کتاب از تمام ابعاد مورد تحلیل قرار گرفت که کاری بسیار زمان‌گیر و سخت بود.

– تبدیل مطالب فیش‌برداری شده به کمیت به عبارتی تبدیل داده‌ها به کمیت از محدودیت‌های دیگر این پژوهش است که کار محقق را با دشواری مواجه کرده بود.

– در این پژوهش به‌منظور گردآوری داده‌ها از چک‌لیست استفاده گردید، تهیه چک‌لیست یکی از محدودیت‌های قابل‌بحث در این پژوهش می‌باشد.

– وجود تنوع مطالب در کتاب از محدودیت‌های دیگر این پژوهش بود که کار فیش‌برداری و تحلیل را برای پژوهشگر سخت و دشوار نموده است.

-امکان مطالعه همه کتاب‌ها امکان‌پذیر نبود که این مورد از مباحث قابل‌تأمل در این پژوهش است.

پیشنهادهای کاربردی

۱- بین مجموع فراوانی‌های مشاهده‌شده مربوط به نگرش تفاوت معنی‌داری وجود دارد.پیشنهاد می‌گردد تیم تخصصی در سازمان آموزش‌وپرورش شکل بگیرد و این تیم ابعاد مختلف نگرش در کتاب‌های درسی را موردمطالعه قرار دهد.

۲- بین فراوانی‌های مشاهده‌شده مربوط به مهارت تفاوت معنی‌داری وجود دارد. پیشنهاد می‌گردد کارگاه‌های تخصصی در این زمینه تشکیل و مبانی برای مطالعه بیشتر تشریح گردد.

۳- بین فراوانی‌های مشاهده‌شده مربوط به مفاهیم دانش تفاوت معنی‌داری وجود دارد. پیشنهاد می‌گردد همه کتاب‌های درسی در این زمینه محتوا سازی شود.

سهم هر نویسنده

در این مقاله هر دو نویسنده با همکاری هم و گردآوری اطلاعات موردنیاز و همچنین انجام کارهای آماری این مقاله را به سرانجام رسانده‌اند.

تضاد منافع

نتایج این تحقیق با منافع سازمان‌ها یا افراد تعارض ندارد.

منابع مالی

کلیه منابع مالی این پژوهش توسط نویسنده مسئول تأمین گردیده است.

سپاسگذاری

این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد آقای جواد مبهوتی در رشته برنامه‌ریزی درسی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرند به راهنمایی جناب آقای دکتر عیسی برقی با کد ۱۲۵۲۰۶۰۳۹۶۲۰۰۳و تاریخ دفاع ۱۳۹۷/۰۹/۲۸ می‌باشد. در ضمن از کلیه کسانی که ما را در این پژوهش یاری نمودند، نهایت تشکر و قدردانی می شود.

منابع

1. Elhami. H. The study of the effect of pre-school aesthetic trail on mental development, educational and emotional and social adjustment of elementary school children in Torbat Heydariyeh city. Tehran: Allameh Tabatabaei University; 2014. P135 [Persian].
2. Sikise T. L. The need for aesthetic education and aesthetic education. Cognitive therapy and research. 2012; 24(4), 377-396.
3. Berton. V. The importance of aesthetic education in textbooks: The cognitive beavioural theorpy approach. New York: John wiley. 2014. (P. P. 211-240).
4. Roise. V. Study the effect of aesthetic education through textbooks on the mental health of learners: the cognitive Behavioral approach. New York: John wiley & sons. 2003. (217-240).
5. Ganbari, S. Textbooks and Aesthetic Education, Moallem Development, 2014. No. 7, pp. 25-30. [Persian].
6. Alayi, A. Pathology The importance of aesthetic attention in textbooks, MA thesis, Tehran Tarbiat Modares University. 2016. [Persian].

7. Hejazi, E. Seyf, S. The Effect of Preschool Education on the Academic Achievement of Elementary Students. Tehran:Social Welfare and Rehabilitation Sciences University. 2012. [Persian].
8. Sharafi, H. Designing and designing the curriculum of elementary art based on the approach of artistic production and in integrating with the lessons of fourth and fifth grade elementary schools, the research institute of education studies. 2009. [Persian].
9. Shalayer.J. Study the effect of textbooks on cognitive aesthetic education for children Cognitive therapy and research. 2015.24(4). 353-376.
10. Halorson. V. Aesthetic Education for Children: The cognitive beavioural theorpy approach. New York: John wiley. 2012. (P. P. 211-240).
11. Serjine.S. El. Aesthetic education in children and adolescents. Cognitive therapy and research. 2014. 24(4). 425-446.
12. Eshagniya, R. Art Nouveau and Children's Paintings, Tehran: Iran Art Gallery. 2014. [Persian].
13- Alipoor, K. The Effect of Aesthetic Education on the Empowerment of Children and Adolescents in Khoy City in 1394-1395. Tehran University; 2015.170p. [Persian].
14- Sobhkhiz, A. Aesthetic Reflection Level in Elementary Textbooks. Shiraz University; 2015.165p. [Persian].
15- Saidi, V. An Investigation of the Aesthetic Effect on Children, Journal of Psychology and Educational Sciences, 2014; 32(3):145-9. [Persian].